

Commissie van Toezicht

bij het Justitieel Complex Zaanstad

Jaarverslag 2019

ex artikel 19 van de Penitentiaire maatregel

Afbeelding afkomstig uit de digitale nieuwsbrief van het J.C. Zaanstad

Inhoudsopgave

<u>Voorwoord van de voorzitter .....</u>	<u>3</u>
<u>1. Commissie van Toezicht.....</u>	<u>4</u>
<u>2. Cijfers.....</u>	<u>7</u>
<u>3. Algemeen .....</u>	<u>8</u>
<u>4. Activiteiten in het kader van de toezichhoudende taak.....</u>	<u>11</u>
<u>5. Activiteiten in het kader van de bemiddelende taak .....</u>	<u>14</u>
<u>6. Activiteiten in het kader van de rechtsprekende taak.....</u>	<u>16</u>
<u>7. Slotoverweging .....</u>	<u>19</u>
<u>Bijlagen .....</u>	<u>20</u>

Voorwoord van de voorzitter

In het verslagjaar is het aantal bezette detentieplaatsen in het J.C. Zaanstad wederom toegenomen. Deze toename resulteerde ook in personeelsaanpassingen, in de opening van nieuwe afdelingen en voorzieningen en in nieuwe werkwijzen in het J.C. Zaanstad. Er kwam ook personeel mee van andere inrichtingen, die hun vertrouwde cultuur moesten inruilen voor de Zaanse mores. Dat had tijd en aandacht nodig. De Commissie van Toezicht heeft met grote belangstelling deze beweging van ‘groei en aanpassing’ gevolgd, mede vanwege de effecten die dit had op de omvang en aard van de klachten. Een deel van de klachten ging dan ook over *“in de inrichting waar ik vandaan kom, was het anders geregeld”*.

Ook in de populatie klagers viel een aantal zaken op. Zo zijn in het verslagjaar in de inrichting gedetineerden van de ABC-eilanden tijdelijk gedetineerd geworden, die veelal zonder familiecontacten hun detentie moesten doorbrengen.

De groei in de bezetting had ook zijn weerslag op de begeleiders, met name in de resocialisatieprogramma's. De druk op de casemanagers was erg groot. De maandcommissarissen hebben dit onderwerp regelmatig in de gesprekken met gedetineerden beluisterd. De personeelsbezetting in de inrichting, en dan met name het tekort daaraan en de inspanningen om dit aan te pakken, waren een terugkerend punt van zorg en aandacht in de besprekingen van de Commissie met de directie.

De aandachtspunten die in 2018 in het contact met de directie aan de orde kwamen, zijn in het verslagjaar opgepakt. Ook het contact tussen Commissieleden en personeelsleden is geïntensiveerd en de waardering is over en weer gegroeid. Het contact tussen de beklagrechters en de directie is geformaliseerd: wederzijds wordt het belang gezien van het optimaal benutten van de beschikbare capaciteit en het zo efficiënt mogelijk inregelen van de werkprocessen.

Daarnaast heeft een aantal aanpassingen in (landelijk afgekondigde) beleidsmaatregelen effect gehad op de klachten en op de rechtsprekende taak van de Commissie, zoals de Landelijke Sanctiekaart.

Het J.C. Zaanstad was in het verslagjaar een aantal keer in het nieuws als inrichting waar het “goed toeven” is: filmpjes van feestende en drugsgebruikende gedetineerden gingen rond op sociale en andere media. De impact hiervan op de beeldvorming is groot alsook – en dat is alleszins begrijpelijk – de maatschappelijke onrust die dit teweeg bracht. Vanuit de optiek van de toezichthouder legden deze incidenten meer dan ooit het spanningsveld bloot tussen enerzijds repressief optreden door de overheid in de vorm van striktere (bezoek-)regels voor alle gedetineerden en anderzijds het voorspelbaar, vrij van willekeur en dus fair straffen van degenen die de regels overtraden. Wat de Commissie betreft onderstrepen deze en dergelijke voorvallen de noodzaak van onafhankelijk, betrokken en humaan maatschappelijk toezicht. En dat is precies waar de leden van de Commissie van Toezicht bij het J.C. Zaanstad zich in het verslagjaar met toewijding voor hebben ingezet.

De Commissie doet van haar bevindingen verslag in het voor u liggende jaaroverzicht.

Maria van de Schepop
voorzitter

1. Commissie van Toezicht

Commissie van Toezicht

De Commissie bestond aan het begin van het verslagjaar uit 16 leden. Conform artikel 11, derde lid van de Penitentiaire maatregel, streeft de Commissie ernaar zoveel mogelijk een afspiegeling te vormen van de samenleving en daarom is de Commissie zo breed mogelijk samengesteld. De Commissie bestond in 2019 in ieder geval uit een met rechtspraak belast lid van de rechterlijke macht, een advocaat, een psychiater, een medicus en een maatschappelijk werker.

De Commissie werd gedurende het verslagjaar bijgestaan door drie secretarissen, mevrouw mr. F.M. Jonkman (benoemd per 17 oktober 2017), mevrouw mr. S.A. Samura (benoemd per 1 mei 2018) en mevrouw mr. L.S. Rietdijk (benoemd per 1 mei 2019).

Aan mevrouw mr. F.M. Jonkman is per 1 mei 2019 eervol ontslag verleend als secretaris van de Commissie. Mevrouw Samura en mevrouw Rietdijk zijn beiden als juridisch medewerker verbonden aan de rechtbank Noord-Holland, locatie Alkmaar.

De Commissie werd gedurende het verslagjaar administratief ondersteund door drie administratief medewerkers, allen verbonden aan de rechtbank Noord-Holland, locatie Alkmaar.

Samenstelling

In 2019 hebben zich enkele wijzigingen voorgedaan in de samenstelling van de Commissie. De Commissie heeft drie nieuwe leden verwelkomd, maar ook afscheid genomen van vier leden.

Op 31 december 2019 was de samenstelling van de Commissie als volgt:

Voorzitter: mr. drs. M.C.C. van de Schepop, benoemd per 5 juli 2016.

Leden, te weten:

- Dhr. J.B.M. Scheerder, benoemd per 1 juni 2016,
- Dhr. drs. G.J. Hoogenkamp, benoemd per 1 juni 2016,
- Mw. drs. M. Müller, benoemd per 1 juni 2016,
- Dhr. drs. L.M. Dijkman, benoemd per 5 juli 2016,
- Mw. mr. D.J. Klock, benoemd per 5 juli 2016,
- Mw. mr. C.L. Verhoeven, 5 juli 2016,
- Mw. drs. C. Verwoerd, benoemd per 5 juli 2016,
- Mw. J.M. Boven-Ebskamp, benoemd per 5 juli 2016,
- Mw. drs. B.S.G. van der Werf, benoemd per 5 juli 2016,
- Dhr. J.W. Vegter, benoemd per 17 maart 2017,
- Dhr. mr. A.L. Diender, benoemd per 15 maart 2018,
- Mw. mr. M.J.C. Mossel, benoemd per 15 april 2019,
- Dhr. mr. S. Rozemeijer, benoemd per 15 april 2019,
- Dhr. drs. E. Fletterman, benoemd per 1 mei 2019.

2. Cijfers

Inrichting

Het J.C. Zaanstad is op 1 juni 2016 geopend en biedt plaats aan meer dan 1000 justitiabelen, waaronder ook gedetineerde psychiatrische patiënten. Voor hen is er speciale zorg in een in pandige kliniek: het Penitentiair Psychiatrisch Centrum (PPC).¹ Het PPC biedt plaats aan 124 patiënten. Het J.C. Zaanstad omvat een Huis van Bewaring voor voorlopig gehechten en een Gevangenis voor veroordeelden. Een beperkt aantal plaatsen is beschikbaar op de Extra Zorg Voorziening (EZV) en de luwte afdelingen. Per 11 december 2018 is tevens een deel van het complex in gebruik genomen als inrichting voor stelselmatige daders (ISD). Het J.C. Zaanstad is onderverdeeld in vier clusters, genoemd naar de vier windrichtingen. Vrijwel alle cellen in het J.C. Zaanstad zijn uitgevoerd als meerpersoonscel, met uitzondering van de cellen in het PPC, de EZV en de luwte afdelingen.

Aantal bezette detentieplaatsen in 2019

Op 31 december 2019 zijn alle afdelingen van het J.C. Zaanstad bezet met in totaal 834 justitiabelen. In onderstaande tabel is te zien hoe die justitiabelen waren verdeeld over de verschillende regimes van het J.C. Zaanstad.

<u>Regime</u>	<u>Aantal</u>
Huis van Bewaring	232 justitiabelen
Gevangenis	329 justitiabelen
Extra Zorg Voorziening	44 justitiabelen
Luwte-afdelingen (Noord 600 en Oost 600)	47 justitiabelen
Inrichting voor Stelselmatige Daders	60 justitiabelen
Penitentiair Psychiatrisch Centrum	122 justitiabelen

Aantal medische klachten:

In 2019 zijn er op het secretariaat 209 klachten binnen gekomen die zijn ingeboekt met het onderwerp 'Verzorging (medische)'. Medische klachten van organisatorische aard worden door de Commissie zelf afgehandeld. Medisch-inhoudelijke klachten zijn, conform geldende regelgeving, doorgezonden naar het Hoofd Medische Dienst.

---

¹ Zie de website: <https://www.dji.nl/locaties/penitentiaire-inrichtingen/justitieel-complex-zaanstad/index.aspx>.

3. Algemeen

Vergaderingen

De Commissie heeft in 2019 twaalf keer vergaderd. De vergaderingen vonden op iedere vierde donderdag van de maand plaats in de inrichting. De vergaderingen werden bijgewoond door een directielid en – zoveel als mogelijk – een juridisch medewerker van het J.C. Zaanstad. De vergaderingen werden gehouden aan de hand van een vast aantal agendapunten, waaronder de verslagen van de maandcommissarissen, de stand van zaken met betrekking tot de klaagschriften, dwangbehandelingen, bespreking van de ingekomen stukken en mededelingen van de directie. Conform artikel 16, derde lid van de Penitentiaire maatregel zijn de vergaderingen van januari tot en met maart afgesloten met een overleg buiten aanwezigheid van de directie. Vanaf april vindt dat overleg voorafgaand aan de vergadering plaats (de zogeheten ‘voorvergadering’). In de voorvergadering worden (onder meer) de verslagen van de maandcommissarissen voorbesproken en wordt bekeken of een rode lijn in het maandcommissariaat van de afgelopen maand valt te ontdekken. Op die wijze kan het overleg met de directie doelgerichter plaatsvinden.

Op 28 februari 2019 is de Commissie bijeengekomen in “De Stoomhal” te Wormerveer voor een bijzondere jaarvergadering, georganiseerd door enkele leden van de Commissie. Het doel van deze vergadering was om, onder deskundige externe begeleiding, als Commissie het eigen functioneren te evalueren. Voorafgaand aan de vergadering hebben alle leden de speciaal hiervoor opgestelde enquête ingevuld. De bevindingen uit de enquête zijn kort samengevat gedeeld met de leden en vormden hiermee het startpunt voor het overleg om te bepalen waar de Commissie stond en wat de doelen voor het lopend jaar waren.

Na de vergadering in december 2019 is een intervisiebijeenkomst gehouden voor de maandcommissarissen, waarbij de evaluatie van het eigen functioneren centraal stond.

Samenwerking met de directie

Per oktober 2018 is de heer Obe Veldman vestigingsdirecteur van het J.C. Zaanstad, in opvolging van de heer Eric Nijman. De heer Veldman heeft in 2019 twee vergaderingen van de Commissie bijgewoond, op 24 januari 2019 (de kennismaking met de leden) en 22 augustus 2019. De voorzitter van de Commissie heeft regelmatig contact en overleg met de heer Veldman. De relevante onderdelen uit dit overleg worden in de eerstvolgende (voor)vergadering met de leden besproken.

In 2018 bestond bij de leden een enkele keer het gevoel niet tijdig en volledig geïnformeerd te zijn over noemenswaardige gebeurtenissen in het J.C. Zaanstad. De directie heeft destijds toegezegd dat incidenten van ernstige aard voortaan altijd zullen worden gemeld aan de Commissie. Hoewel de voorzitter van de Commissie in 2019 (zeer) regelmatig op de hoogte is gesteld van incidenten in de inrichting, is dat gevoel niet geheel weggenomen. Zo is het bijvoorbeeld voorgekomen dat de Commissie reeds via de media had vernomen van de mishandeling van een inrichtingsmedewerker door een gedetineerde (d.d. 16 december 2019) maar pas (dagen) later daarover is geïnformeerd door de directie.

In de loop van 2018 heeft de Commissie meermaals aangegeven een zichtbare betrokkenheid van de afdelingshoofden en directieleden bij problemen op de werkvloer, en het voorkomen, ontstaan en afhandelen van klachten die daar het gevolg van zijn, te missen. Door de

Commissie is tevens gesignaleerd dat er een (te) grote afstand leek te bestaan tussen de directie en de medewerkers in de inrichting.

Vanaf medio 2019 wordt ieder cluster in het J.C. Zaanstad aangestuurd door een eigen plaatsvervangend vestigingsdirecteur met onder zich drie tot vier afdelingshoofden. Het directielid handelt alle rapporten binnen zijn cluster af en zit de vrijhedencommissie van zijn cluster voor. Deze directere aansturing per cluster lijkt de betrokkenheid bij hetgeen op de 'eigen' werkvloer gebeurt, te vergroten. Een ontwikkeling in de goede richting.

Op verzoek van de directie zijn ook de beklagzittingen per 1 juli 2019 naar cluster ingedeeld. De klachtenregistratie is hierop aangepast. Voorheen werden de klachten geregistreerd naar regime onder de kenmerken JG (gevangenis), JH (huis van bewaring) en JI (ISD). Per 1 juli 2019 worden de nieuwe kenmerken ZN (Noord), ZO (Oost), ZZ (Zuid) en ZW (West) gebruikt. De registratie voor het PPC is ongewijzigd: daarvoor worden nog steeds de kenmerken JA (Appel), JB (Berk) en JC (Ceder) gebruikt.

Iedere maand wordt van elk cluster minstens één beklagzitting gehouden, waarbij de clusterdirecteur en een juridisch medewerker van het J.C. Zaanstad aanwezig zijn. Bij een aantal beklagzittingen is ook een afdelingshoofd aangeschoven. Door de nieuwe indeling voert (in de meeste gevallen) de directeur die de bestreden beslissing heeft genomen het verweer, hetgeen de kwaliteit daarvan ten goede komt.

Voorlichting en deskundigheidsbevordering

- Op 14 maart 2019 heeft in het J.C. Zaanstad een jaargesprek plaatsgevonden met de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ). Tijdens het jaargesprek spreekt de IGJ met directie, zorgprofessionals, beleidsverantwoordelijken en patiënten (zorgvragers) over zorgverlening en daarmee samenhangend risicomangement en over het invoeren en monitoren van verbetermaatregelen. Vier Commissieleden waren daarbij aanwezig.
- Op 28 maart 2019 waren de heer Ron van Wamel, afdelingshoofd met portefeuille arbeid, en de heer Martijn Baar, hoofd arbeid, aanwezig bij de vergadering van de Commissie om toelichting te geven op de verschillende vormen van arbeid, het personeelstekort en de als gevolg daarvan ontstane wachtlijst voor arbeid. De leden hebben een rondleiding gekregen op de arbeidszalen en zijn langs geweest in de koffiebranderij van Zuivere Koffie.
- Op 4 april 2019 vond in Nieuwegein het jaarlijkse congres van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) plaats met als thema: "Ruimte voor herstel en slachtoffer tijdens detentie: visies, regelgeving, praktijk". De Commissie was aldaar vertegenwoordigd.
- Op 27 juni 2019 was de heer Arnold Mosterd, programmamanager ISD, aanwezig bij de vergadering van de Commissie om toelichting te geven op de stand van zaken op de ISD-afdelingen, de problemen met de uitstroom en de als gevolg daarvan ontstane landelijke wachtlijst voor de ISD.
- Op 8 juli 2019 vond een audit van het IGJ plaats inzake de onvrijwillige geneeskundige behandelingen in het PPC. Mevrouw Verwoerd heeft tijdens de audit de rol en taken van de Commissie met betrekking tot dergelijke behandelingen nader toegelicht.

- Op 4 november 2019 vond in Amersfoort de landelijke themadag voor de Commissies van Toezicht plaats met het thema: “Zicht op Toezicht. Is ons toezicht voldoende doelgericht?”. Twee van de leden hebben de themadag bijgewoond.
- Op 19 december 2019 was de heer Hans Vermeulen, psychiater in het PPC, aanwezig bij de vergadering van de Commissie om uitleg te geven over de werkzaamheden in het PPC en meer specifiek over de procedure rondom de toepassing van een dwangbehandeling.

Overleg met de directie

- Op 8 mei 2019 heeft een overleg plaatsgevonden tussen een afvaardiging van de beklagrechters, één directielid en twee juridisch medewerkers van het J.C. Zaanstad. Tijdens dit overleg is onder meer gesproken over een door de directie voorgestelde werkwijze met betrekking tot het door de gedetineerde aftekenen van het recht om te worden gehoord door de directeur. Tijdens de vergadering heeft de Commissie haar bezwaren geuit over dit voorgestelde beleidsmodel en is aan de directie teruggegeven dat het op stelselmatige wijze afzien van het horen van gedetineerden als een onwenselijke ontwikkeling wordt gezien. Afsproken is dat minstens tweemaal per jaar een overleg in deze samenstelling zal worden georganiseerd.
- In 2019 heeft tweemaal overleg tussen de directie en de zogeheten ‘Rode draden werkgroep’ plaatsgevonden. De werkgroep bestaat uit vier leden van de Commissie. Zij maakt overzichten van de ingekomen klachten naar aard, hoeveelheid en afkomst (welk cluster of afdeling) en analyseert vervolgens de resultaten. De bevindingen van de werkgroep zijn tijdens het overleg met de directie gedeeld, waarna is gesproken over mogelijke verklaringen voor het ontstaan van de klachten en hoe dergelijke klachten (mogelijk) voorkomen kunnen worden. De werkgroep komt ook een aantal keer per jaar samen om te overleggen buiten aanwezigheid van de directie.

Overige overleggen

- Op 16 oktober 2019 is een lid van de commissie aangesloten bij een bijeenkomst van de gedetineerdencommissie (Gedeco). Tijdens de Gedeco-vergadering is onder meer gesproken over de toestemming voor het invoeren van spelcomputers, de lopende clusterklachten en de inwerkingtreding van de Wet Strafbaarstelling binnenbrengen verboden voorwerpen. De maandcommissaris heeft het belang van het opstellen van een Gedeco-reglement dat specifiek is toegespitst op het J.C. Zaanstad, benadrukt.

Digitaal werken

In 2018 heeft landelijk de uitrol van het project ‘Ondersteuning voor Veilig en Digitaal werken CvT’ plaatsgevonden, waarbij het werken met de Elektronische Samenwerkingsfunctionaliteit (hierna: de Samenwerkruimte) centraal staat. Het doel van het veilig en digitaal werken is het minimaliseren van de kans op datalekken. De Samenwerkruimte is een extra beveiligde digitale omgeving van het Rijk, waar de leden informatie en documenten kunnen delen, inzien en bewerken.

In 2018 is het werken met de Samenwerkruimte stapsgewijs geïntroduceerd. Sinds 2019 werkt de Commissie geheel volgens de werkwijze van het Veilig en Digitaal werken CvT.

In 2019 hebben de leden regelmatig problemen ondervonden bij het gebruik van de Samenwerkruimte. Het inloggen (het toegang verkrijgen) bleek het grootste probleem:

de leden konden soms helemaal niet inloggen of de teamsite was na het inloggen niet beschikbaar. Het veelvuldig moeten wijzigen van het wachtwoord werd tevens als lastig ervaren.

Alle leden hebben in het verslagjaar van de inrichting toestemming gekregen om digitale apparatuur (iPads, mobiele telefoons) mee te nemen achter de detectiepoortjes. In de wachtruimte na de detectiepoortjes is een afsluitbare kast met stopcontacten geplaatst, waarin mobiele WiFi (MiFi)-routers zijn opgeborgen. De sleutels van de kast zitten aan de sleutelbos in de sleutelkluisjes die door de maandcommissaris kunnen worden geopend. De maandcommissaris heeft via de MiFi-router toegang tot het internet en kan derhalve tijdens de bezoeken aan de gedetineerden gebruik maken van de Samenwerkruimte.

Tijdens het afgelopen verslagjaar is meermaals en in samenwerking met de inrichting vergeefs geprobeerd om de leden van de Commissie te voorzien van een (werkend) DJI-mailadres, waarmee middels een beveiligde verbinding kan worden gemaïld met medewerkers van DJI (bijvoorbeeld afdelingshoofden) en het secretariaat.

4. Activiteiten in het kader van de toezichthoudende taak

Tijdens de maandelijkse vergaderingen van de Commissie staat onder andere de toezichthoudende taak centraal. Met de directie wordt gesproken over actuele aangelegenheden en wordt nagedacht over hoe klachten opgepakt of voorkomen kunnen worden. Ook is steeds aandacht voor zaken die naar de mening van de Commissie nadrukkelijk verbetering behoeven. Tijdens de vergadering is “mededelingen van de directie” een vast agendapunt.

De Commissie heeft gedurende het jaar meermaals haar zorgen geuit over het feit dat de toegeleiding van de klachten naar het secretariaat niet altijd vlekkeloos verloopt en het feit dat er regelmatig geen contact met het afdelingshoofd of de mentor is geweest voordat de klacht wordt ingediend. Net als het voorgaande jaar heeft de Commissie aandacht gevraagd voor de bereikbaarheid van de afdelingshoofden en de mentoren voor de gedetineerden.

Contrabande

Een terugkerend onderwerp van gesprek was de hoeveelheid contrabande die wordt aangetroffen in de inrichting. Eind vorig jaar circuleerde een filmpje op internet van ‘vijf feestende gedetineerden in het J.C. Zaanstad’, waarop het bezit van (meerdere) smartphones en drugsgebruik te zien was. Dit verslagjaar is gebleken dat – net als in andere penitentiaire inrichtingen – de aanwezigheid van contrabande, en met name smartphones en drugs, een zeer groot probleem is in het J.C. Zaanstad. Een concreet voorbeeld daarvan is dat bij één spitactie op twee leefafdelingen tien tot vijftien telefoons zijn gevonden. Ook na die controle zijn wederom telefoons aangetroffen. Uit de ingekomen klachten komt naar voren dat bepaalde gedetineerden keer op keer in het bezit kunnen raken van een smartphone. De oorzaak wordt voornamelijk gezocht in het feit dat veel contrabande over de muur wordt gegooid. Een zogeheten GSM-paraplu zou in de toekomst (want nog niet in gebruik) oplossing moeten bieden. Voorts is tijdens een beklagzitting naar voren gekomen dat gedetineerden aan wie een disciplinaire straf was opgelegd, ‘waardevolle’ informatie over de aanwezigheid van contrabande hebben gedeeld in ruil voor inkorting van die straf. De Commissie heeft moeite met het feit dat dit in enige mate is voorgekomen en heeft daarover haar zorgen geuit bij de directie. De directie heeft op haar beurt benadrukt dat een dergelijke gang van zaken niet wordt gestimuleerd en hier heel voorzichtig mee wordt omgesprongen.

Casemanagers

In het laatste kwartaal van het verslagjaar is veelvuldig geklaagd over het functioneren van de casemanagers. Uit de ingekomen klachten kwam naar voren dat gedetineerden meenden vertraging in hun detentiefasering te hebben opgelopen doordat a) zij geen casemanager (meer) hadden, b) hun casemanager onbereikbaar was of c) hun casemanager niets voor hen deed. Tijdens de vergaderingen heeft de Commissie meermaals haar zorgen geuit over het personeelstekort onder de casemanagers en de (mogelijke) gevolgen daarvan voor de gedetineerden. Die zorgen werden door de directie gedeeld en tevens werd verzekerd dat er hard aan zal worden gewerkt om de achterstanden in te halen.

Beschikkingen ordemaatregel en strafcelplaatsing

Conform artikel 24, zesde lid, van de Pbw en artikel 55, tweede lid, van de Pbw worden de beschikkingen van plaatsingen in afzondering op grond van een ordemaatregel en strafcelplaatsingen ter kennisgeving aan de voorzitter gezonden. De maandcommissaris kan

– indien dit noodzakelijk wordt geacht – een bezoek aan de isoleercellen brengen om de gedetineerden te spreken die op dat moment in een isoleercel verblijven.

De Commissie heeft regelmatig nadere vragen gesteld over de wijze van uitreiking en ondertekening van de beschikkingen en om verduidelijking gevraagd ten aanzien van de grondslag tot oplegging van een ordemaatregel of straf. Tijdens de vergaderingen is aandacht besteed aan plaatsingen in isolatie die bij de Commissie zorgen opwekten, zoals bijvoorbeeld de afzonderingsmaatregelen in het kader van het uitvoeren van een dwangbehandeling. Daarbij is opgemerkt dat de op de afdeling beschikbare rustcel wellicht een beter alternatief is, als die cel op dat moment beschikbaar is. Ook is gesproken over de motivering van de opgelegde disciplinaire straffen en ordemaatregelen. Dit mede naar aanleiding van de invoering van de nieuwe Landelijke Sanctiekaart, waarin minder richtlijnen voor strafoplegging worden geboden met als gevolg dat een zwaardere motiveringsplicht voor de directeur geldt.

Dwangbehandelingen

In de Commissie is een vast aantal (meer gespecialiseerde) leden belast met het bezoeken van de justitiabelen ten aanzien van wie door de directeur een voorgenomen besluit tot a-dwangbehandeling is genomen. Uiterlijk drie dagen voordat de dwangbehandeling zal worden ingezet, wordt de Commissie op de hoogte gesteld van het voorgenomen besluit van de directeur. De maandcommissaris bezoekt vervolgens onverwijld de patiënt aan wie de dwangbehandeling is aangezegd. De maandcommissaris legt tijdens dat bezoek de rol van de Commissie uit, vraagt zijn of haar mening en wijst de patiënt op zijn rechten, waaronder de mogelijkheid tot het aanvragen van schorsing of het instellen van beroep bij de RSJ. De Commissie treedt niet in de beoordeling van de gestelde diagnose en de noodzaak van de a-dwangbehandeling, maar wel of de juiste procedure is gevolgd. Daartoe worden door de directeur onderliggende stukken verstrekt, zoals het uittreksel behandelplan. Het lid van de Commissie dat de desbetreffende patiënt heeft bezocht maakt van zijn/haar bezoek onmiddellijk een verslag op en brengt dat ter kennis van de directeur en de voorzitter van de Commissie. Het secretariaat deelt het verslag met de overige Commissieleden.

De ervaring van de Commissie is dat zorgvuldig met het toepassen van dwangbehandelingen wordt omgegaan. De procedure rondom de dwangbehandeling wordt in de regel juist doorlopen. Eén keer is de Commissie te laat op de hoogte gesteld van een voorgenomen besluit tot a-dwangbehandeling. Bij een te late melding kan de tijd die nodig is om een patiënt te kunnen bezoeken in het gedrang komen. In dit bijzondere geval heeft de directeur rekening gehouden met het feit dat het bezoek door de maandcommissaris pas later heeft kunnen plaatsvinden en is de toepassing van de a-dwangbehandeling uitgesteld.

Overzicht dwangbehandelingen

	2019	2018	2017
a-dwang	15	34	12
verlenging a-dwang	14	14	3
b-dwang	17	17	18
Gedwongen geneeskundige behandeling (art. 32 Pbw)	6	1	4
Totaal	52	66	37

In het verslagjaar zijn in totaal 32 dwangbehandelingen ingezet, waarvan 15 a-dwangbehandelingen en 17 b-dwangbehandelingen. Voor enkele patiënten hebben meerdere opvolgende verlengingen van de a-dwangbehandeling plaatsgevonden, die in voorkomende gevallen door de beklagcommissie zijn getoetst. Opvallend is de fikse daling in het aantal a-dwangbehandelingen ten opzichte van voorgaand verslagjaar. Daarvoor is niet gemakkelijk een verklaring te geven. Wellicht kan worden gesteld dat binnen het PPC sprake is van een grotere mate van terughoudendheid bij het toepassen van een a-dwangbehandeling. Dat in het PPC voortdurend wordt opengestaan voor minder ingrijpende (vrijwillige) alternatieven, is in ieder geval duidelijk naar voren gekomen in de toelichting die één van de psychiaters van het PPC heeft gegeven in de vergadering van de Commissie.

5. Activiteiten in het kader van de bemiddelende taak

In 2019 zijn 2762 klachten bij het secretariaat van de Commissie binnengekomen. Een punt van zorg blijft de hoeveelheid klachten en wijze waarop deze bij de Commissie terecht kwamen. De maandcommissarissen werden tijdens hun bezoeken aan de inrichting regelmatig door (andere) gedetineerden aangesproken die vragen hadden over de stand van zaken van hun klacht. Daarbij is gebleken dat niet alle klachten het secretariaat hebben bereikt. Ook heeft de Commissie haar zorgen geuit omtrent de problemen met het legen van de brievenbussen. In het jaar 2019 hanteert de inrichting daarvoor een nieuwe werkwijze. Die werkwijze houdt in dat de 'oude' brievenbussen zijn weggehaald en daarvoor in de plaats één brievenbus per werkvloer is geplaatst. De brievenbus staat op het vlak en is toegankelijk voor de gedetineerden. De brievenbus wordt tweemaal per week geleegd door het personeel van de inrichting. In de loop van het jaar is gebleken dat het legen van de brievenbussen nog niet vlekkeloos verloopt en klachten als gevolg daarvan (veel) later zijn opgestuurd naar het secretariaat. Onderling is afgesproken dat direct aan de inrichting wordt gemeld als blijkt dat klachten van (veel) oudere datum zijn binnengekomen op het secretariaat. Op die meldingen is door de inrichting (veelal) adequaat gereageerd. Tegen het eind van het jaar leek het probleem dan ook minder prominent aanwezig te zijn.

Algemene werkwijze Commissie van Toezicht

Tien leden van de Commissie traden op als maandcommissaris. Zij doen dit volgens een rooster per koppel van twee, gedurende een periode van twee weken. In onderling overleg bezochten zij samen de inrichting of verdeelden zij de klachten.

De maandcommissaris probeert in het merendeel van de ingekomen klachten te bemiddelen, alvorens de klacht wordt doorgezonden aan de beklagcommissie. Dit betekent dat veel klachten langs de maandcommissaris gaan. Uitzondering zijn die klachten waar expliciet op is aangegeven dat een bezoek door de maandcommissaris niet gewenst is of waarvan door het secretariaat wordt ingeschat dat een bemiddelingspoging geen kans van slagen heeft. Klachten die zijn ingediend door advocaten worden direct doorgezonden naar de directie met het verzoek om inlichtingen te verstrekken. De maandcommissaris probeert door tussenkomst van de mentor of het afdelingshoofd klachten opgelost te krijgen.

In 2018 werd door de directie telkens een afdelingshoofd aangewezen als aanspreekpunt voor de maandcommissarissen. In 2019 heeft elk afdelingshoofd een eigen afdeling of afdelingen. Aan de maandcommissarissen is een overzicht van de afdelingshoofden en hun e-mailadressen en telefoonnummers verstrekt. In 2018 bestond de verwachting dat afdelingshoofden adequater op e-mails van de maandcommissarissen zouden reageren, als de vragen betrekking hebben op gedetineerden van hun eigen afdeling. In 2019 is echter meermaals tijdens vergaderingen opgemerkt dat vragen of verzoeken van de maandcommissarissen (erg) laat of zelfs niet door afdelingshoofden worden beantwoord. Hiervoor is aandacht gevraagd bij de directie, die enkele ideeën heeft geopperd die tot verbetering zouden moeten leiden, zoals het stellen van een reactietermijn of het in de mail meenemen van een directielid.

Naast het bespreken van ingediende klachten, spreekt de maandcommissaris ook met de gedetineerden die hiertoe een verzoekbriefje (het zogeheten 'spreekbriefje') hebben ingediend. Tevens kan de maandcommissaris bij zijn bezoek aan de inrichting spreken met de gedetineerden die zijn ingesloten in een afzonderingscel.

In 2019 zijn volgens het administratiesysteem in totaal 217 klachten ingetrokken na bemiddeling door de maandcommissaris. In onderstaande tabel is verwerkt hoeveel klachten zijn ingetrokken na bemiddeling in de voorgaande jaren.

	<u>2019</u>	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Ingetrokken na bemiddeling	217 klachten	196 klachten	291 klachten

Op 10 december 2019 heeft een overleg tussen de maandcommissarissen en het secretariaat plaatsgevonden. Tijdens dit overleg is onder meer gesproken over de wijze van communicatie over de klachten, de inhoud en wijze van aanleveren van het verslag en de werkdruk.

6. Activiteiten in het kader van de rechtsprekende taak

Werkwijze en werkzaamheden

In het verslagjaar is iedere week op woensdagmiddag en twee keer per maand op maandagochtend een beklagzitting gehouden in het J.C. Zaanstad, waarvan (minstens) twee keer per maand een meervoudige zitting.

Als voorzitter traden afwisselend een vijftal leden op, die in het dagelijks leven werkzaam zijn als advocaat, rechter of in een juridisch beroep. Per toerbeurt zijn de overige leden aanwezig geweest bij de meervoudige zittingen. Telkens is bijstand verleend door een secretaris, die voorafgaand aan de zitting een voorbereiding van de te behandelen klachten stuurde naar de alleensprekende beklagrechter of beklagcommissie.

Voorheen vonden de beklagzittingen plaats in een kamer aan de gang met de kamers bestemd voor het bezoek zonder toezicht. Met ingang van 20 mei 2019 vinden de beklagzittingen plaats in de nieuw geopende ‘familiekamer’. Normaliter vindt in deze kindvriendelijke ruimte het ouder-kind bezoek plaats. De Commissie ervaart de ruimte als een vooruitgang, nu daar ruimer kan worden gezeten en de gedetineerden (meer) op hun gemak lijken. Wel is op de maandagochtend af en toe duidelijk te zien dat in het weekend bezoek heeft plaatsgevonden, de ruimte is niet altijd schoongemaakt.

De Commissie heeft meermaals aandacht gevraagd voor de problemen rondom het opstarten van de beklagzittingen en het aanleveren van de gedetineerden. Het is vaker voorgekomen dat de zittingen pas (veel) later konden beginnen of uitliepen als gevolg van die problemen. De directie heeft deze signalen goed opgepakt: in de laatste maanden van het jaar verliepen de zittingen op de woensdagmiddag beduidend beter. De opstart op de maandagochtend verloopt echter nog niet altijd vlekkeloos.

In 2019 is waar mogelijk mondeling uitspraak gedaan. Bij een mondelinge uitspraak wordt ter zitting een formulier aan klager uitgereikt, waarop de aan hem medegedeelde uitspraak is aangekruist en waarop tevens staat vermeld hoe en binnen welke termijn hij in beroep kan gaan bij de RSJ. Het formulier wordt ter zitting in drievoud ingevuld en uitgereikt aan klager, de directie en de secretaris. Conform artikel 67, vijfde lid van de Pbw wordt de mondelinge uitspraak tevens aangetekend op de klacht. In de overige gevallen is na de beklagzitting (zo spoedig mogelijk) een schriftelijke uitspraak geschreven met daarin de beslissing op de klacht. Tevens staat in de uitspraak vermeld hoe en binnen welke termijn de klager in beroep kan gaan bij de RSJ.

Op 7 november 2019 heeft een zogeheten ‘bklagrechtsoverleg’ plaatsgevonden, waarbij alle beklagrechters en het secretariaat aanwezig waren. Tijdens dit overleg is onder meer gesproken over de zittingsplanning, de invoering van de nieuwe Landelijke Sanctiekaart, de lopende beroepen bij de RSJ en de werkwijze omtrent het bekijken van camerabeelden. Net als vorig verslagjaar is de wens om dit overleg een meer structureel karakter te geven. Incidenteel is per e-mail een bepaald onderwerp bediscussieerd. De secretarissen dragen vanuit hun rol bij aan het borgen van de rechtseenheid van de uitspraken van de beklagrechters.

Aantal beklagzittingen

In de eerste helft van 2019 zijn 38 beklagzittingen gepland bij het J.C. Zaanstad, waarvan twee zittingen zijn komen te vervallen. Elf zittingen waren meervoudig. In het PPC zijn zes zittingen gehouden. Tijdens twee zittingen zijn uitsluitend gedetineerden gehoord op klachten uit andere inrichtingen ('rogatoire zitting').

In de tweede helft van 2019 zijn er 37 beklagzittingen gepland in het J.C. Zaanstad, waarvan één zitting is komen te vervallen. Tien zittingen waren meervoudig. In het PPC zijn zes zittingen gehouden. Tijdens twee zittingen zijn uitsluitend gedetineerden gehoord op klachten uit andere inrichtingen.

Overzicht ingekomen klachten

In 2019 zijn 2762 klachten binnengekomen. Dat betekent dat de instroom licht is gestegen ten opzichte van vorig jaar (2736 klachten).

De tien onderwerpen waarover in 2019 het meest is geklaagd, zijn verwerkt in onderstaande tabel.

<u>Onderwerp</u>	<u>2019</u>	<u>2018</u>	<u>2017</u>
1. Disciplinaire straf	376 klachten	267 klachten (1)	125 klachten (7)
2. Bejegening	263 klachten	263 klachten (2)	169 klachten (3)
3. Persoonlijke voorwerpen	221 klachten	159 klachten (6)	132 klachten (6)
4. Regime	166 klachten	186 klachten (5)	162 klachten (4)
5. Contact buitenwereld (bezoek)	164 klachten	107 klachten (8)	71 klachten (9)
6. Verzorging diversen (geen godsdienstige, medische of persoonlijke verzorging)	133 klachten	136 klachten (7)	199 klachten (2)
7. Dagprogramma, Beveiliging en Toezicht op maat (DBT)	94 klachten	203 klachten (4)	152 klachten (5)
8. Activiteiten (arbeid)	93 klachten	47 klachten	39 klachten
9. Verlating inrichting	90 klachten	57 klachten	29 klachten
10. Rekening-courant/zak- en kleedgeld	68 klachten	90 klachten	91 klachten (8)

Net als vorig jaar zijn de meeste klachten binnengekomen over de onderwerpen Disciplinaire straf en Bejegening.

De klachten over Bezoek zijn flink toegenomen. Een (mogelijke) verklaring hiervoor is dat in 2019 voorafgaand aan het bezoek veelvuldig is gecontroleerd met een narcotica hond, als gevolg waarvan veel bezoeken geen doorgang konden vinden. Ook zijn de regels met betrekking tot het bezoek zonder toezicht (bzt) per medio 2019 aangescherpt, waardoor veel aanvragen voor bzt werden afgewezen.

De cijfers over het onderwerp DBT geven een vertekend beeld. Het klachtenaantal lijkt gehalveerd te zijn, maar het aantal van vorig jaar is zo hoog door twee zogeheten 'groepsklachten', ingediend door meer dan honderd klagers door middel van het kopiëren van één geschreven beklagformulier.

Opvallend is dat de klachten over Arbeid verdubbeld zijn. Een (mogelijke) verklaring hiervoor is dat aan het begin van het jaar een (grote) wachtlijst voor arbeid was ontstaan als gevolg van een personeelstekort. Ook viel de arbeid gedurende het jaar incidenteel uit.

Voor het volledige overzicht van klachten per onderwerp/per afdeling: zie bijlage 1.

Overzicht van de wijze van afdoening

<u>Wijze van afdoening</u>	<u>2019</u>	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Geground	134 klachten	122 klachten	234 klachten
Deels geground	43 klachten	3 klachten	12 klachten
Ongegrond	477 klachten	256 klachten	183 klachten
Niet-ontvankelijk	578 klachten	384 klachten	337 klachten
Overgedragen (andere CvT, hoofd medische dienst, selectiefunctionaris)	280 klachten	152 klachten	120 klachten
Ingetrokken na bemiddeling	217 klachten	196 klachten	291 klachten
Ingetrokken ter zitting	48 klachten	61 klachten	21 klachten
Ingetrokken overig	1326 klachten	667 klachten	280 klachten
Afdoening na rogatoir verzoek	147 klachten	160 klachten	70 klachten
Totale uitstroom	3250 klachten	2001 klachten	1548 klachten

Opvallend is dat ten opzichte van vorig jaar veel meer klachten zijn afgedaan. Dit is (mede) het resultaat van het feit dat aanzienlijk meer zittingen (28) zijn gehouden dan vorig jaar. De cijfers over de ingetrokken klachten geven een vertekend beeld. Die wijze van afdoening lijkt weliswaar verdubbeld, maar dat is niet het geval. Uit een uitvoerige controle van het administratiesysteem bleek dat nog (heel) veel oude klachten open stonden. Die klachten zijn door het secretariaat verwerkt als zijnde ingetrokken. Om hoeveel klachten dat precies gaat, is niet bekend.

Werkvoorraad

De werkvoorraad bedroeg aan het begin van het verslagjaar 1348 openstaande klachten. Mede door het houden van aanzienlijk meer beklagzittingen en het veelvuldig schriftelijk (buiten zitting) afdoen van beklagzaken die zich wegens hun eenvoudige aard daarvoor lenen, is de grote achterstand teruggebracht naar 712 openstaande klachten. Het terugbrengen van de werkvoorraad tot acceptabele proporties zal aankomend verslagjaar wederom zeer hoge prioriteit hebben.

Voor het volledige overzicht van de werkvoorraden: zie bijlage 2.

Wraking

In het jaar 2019 is geen wrakingsverzoek ingediend.

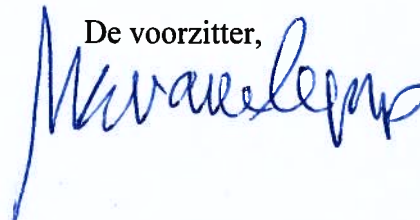
7. Slotoverweging

Aldus vastgesteld in de vergadering van de Commissie van Toezicht van 28 mei 2020.

De secretaris,

De voorzitter,

Bijlagen

1. Overzicht soorten klachten per onderwerp per afdeling

Het volgende overzicht onderscheidt de klachten naar onderwerp en afdeling.

Overzicht soorten klachten per onderwerp per afdeling
CvT Bureau Alkmaar - Justitieel Complex Zaanstad 10-03-2020

2019	JA	JB	JC	JG	JH	Jl	ZN	ZO	ZW	ZZ	Totaal
Activiteiten (arbeid)	1		2	14	19	4	6	11	23	13	93
Activiteiten (div)		1	1	9	7	9	4	5	10	13	59
Activiteiten (lucht)		2	3	8	14	4	2	6	12	12	63
Activiteiten (sport)			2	2	2	1	2	9	2	6	26
Behandeling	5	2	2	1			4	10	5	10	39
Bejegening	25	23	5	53	36	18	26	34	19	24	263
Bewegingsvrijheid	2			1	1	1	1	3	3	3	15
Compensatie		1		1	1	2	1	4	2	2	14
Contact buitenz (bellen)	5		2	4	7	2	3	3	1	2	29
Contact buitenz (bezoek)	4	2	1	19	39	6	6	47	7	33	164
Contact buitenz (media)										1	1
Contact buitenz (post)		1		6	5	4	4	4	2	3	29
Controle	1		1	8	3	2	4	9	2	11	41
DBT				39	2	8		19	9	17	94
Dienst terugk. en verjk.	1	1		1		6			2		11
Disciplinaire straf	4	7	9	90	84	17	25	38	36	66	376
Dwangbehandeling	2	3	3								8
Eisen Verblijfsruimte	2	2	1	9	11	3	1	6	15	10	60
Geweld	1			1							2
ISD (fotoc. + beh)					2	2			6		10
Informatie/procedure	6	2		8	11	8	2	9	5	6	57
Nog onbekend	5	5	1	2	6	2	3	2		3	29
Ordemaatregel	2	1	6	3	7		1	3	2	2	27
Persoonlijke voorwerpen	11	17	8	34	33	13	15	28	16	46	221
Regime	7	5	2	33	14	26	13	21	15	30	166
Rek. cour./zak- en kleedgeld	6	4	5	19	13	2	3	7	6	3	68
Rogatoir verzoek	3	16	3	75	22	4	3	15	22	50	213
Schadeverhaal				2	7	2	12	4	2	2	31
Selectie/overpl. (ext)		3	1	5	4	1	1	1	1	5	22
Selectie/overpl. (iU)	4	2	2	10	7	2	3	5	2	8	45
Time-out						1					1
Toezicht									1		1
Transport	1			2	1	1		1		1	7
Verlaten inrichting	4	1	1	27	3	11	1	14	13	15	90
Verzorging (div)	3	4	11	21	23	11	8	16	19	17	133
Verzorging (godsd. levens.)		1		2	4		2	3	2	5	19
Verzorging (medische)	30	15	12	42	30	9	20	15	9	27	209
Verzorging (persoonlijke)	1	2	2	3	3	2	2	1	5	5	26
Totaal	136	123	86	554	421	184	178	353	276	451	2.762

2. Managementoverzicht – werkvoorraden

In het volgende overzicht is te zien hoeveel klachten per maand zijn in- en uitgestroomd, waarbij staat vermeld op welke wijze die klachten zijn afgedaan. De totale werkvoorraad staat in de meest rechterkolom weergegeven.

2019	begin-voorraad	Instroom	Uitstroom											eindvoorraad
			uitstroom	doorlooptijd	gegrond	ongeground	deelsgegrond	overgedragen	nietontvankelijk	ingetrokken	ingetrokken nabemiddeling	ingetrokken terzitting	afdoening na rogatoir verzoek	
januari	1200	282	134	67	3	8		23	1	76	5	2	16	1348
februari	1348	219	88	83	12	18		13	5	36		1	3	1479
maart	1479	213	525	203	21	136	4	11	234	74	26	5	14	1167
1e kwartaal	1,200	714	747	118	36	162	4	47	240	186	31	8	33	1,167
april	1167	213	250	146	16	43	2	33	22	108	3	1	22	1130
mei	1130	248	292	128	12	40	5	28	47	130	20	1	9	1086
juni	1086	178	315	137	7	25	4	22	41	175	24	6	11	949
2e kwartaal	1,167	639	857	137	35	108	11	83	110	413	47	8	42	949
juli	949	239	298	95	8	31	2	37	69	112	23	10	6	890
augustus	890	247	255	148	10	47	7	19	43	83	30	9	7	882
september	882	239	141	77	5	15	2	13	3	78	17	5	3	980
3e kwartaal	949	725	694	107	23	93	11	69	115	273	70	24	16	980
oktober	980	276	345	127	13	34	4	44	8	162	31	2	47	911
november	911	219	282	139	16	43	8	18	72	95	26	3	1	848
december	848	189	325	146	11	37	5	19	33	197	12	3	8	712
4e kwartaal	980	684	952	137	40	114	17	81	113	454	69	8	56	712
Totaal	1,200	2762	3250	125	134	477	43	280	578	1326	217	48	147	712